

Гергана Стефанова

Пандемично за градовете и бъдещето

Засега най-добрата ваксина срещу Ковид-19 е измислената от архитектите – домът, т.е. „стойте си у дома...“. Взех го от стената на моя студентка във Фейсбук. Горчивата истина обаче е, че за пандемията сме допринесли и ние, архитектите. Вярно е, че при шест и половина милиарда население ще е разхищение на плодородна земя всеки да живее в къща с двор, най-доброто обитаване както знаем, още повече че всички се стремят към градовете. Но пък за неща, като например изобретението „жилищен блок“, за струпането на голям брой хора в градовете, за кварталите „спални“, които раждат анонимност, оттам и престъпност, а и лесно пренасяне на вируси, сме отговорни и ние – архитекти и урбанисти. Почти всеки архитект мечтае да направи нещо „голямо“, пък било то и в Китай, а пък и хонорарите ни са на квадратен метър... Затова, разсъждавайки какъв ще бъде градът на бъдещето (имахме такава конференция *Villes en transformation* – „Променящите се градове“, през 2018 в НБУ), изводът е, че трябва да се търси баланс във всичко, свързано с града: по-малко превозни средства и повече зеленина, въздух и връзка с природата.

Бях започнала този текст за предишната тема „Какво следва?“, но не го довърших. Все пак хубавото на пандемията е, че можеш да свършиш много започнати неща: да дочетеш започнати книги, да пребоядисаш стените или да разместиш мебелите къщи, или пък да се научиш да свириш на китара концерт от Вивалди.

Та какво следва в градовете е тема, занимаваща архитекти и урбанисти открай време. Сещам се за архитектурния пейзаж във филми като „Блейд рънър“, „Бразилия“, „Петият елемент“, „Зов за завръщане“... общо взето прогнозата на фантастите е мрачна: пренаселени небостъргачи, неоновы реклами като на Таймс Скуер, умножени по сто, хвърчащи автомобили, задръстване... даже и във въздуха. Белгийският архитект Люк Шуитен (Luc Schuiten) обаче е оптимист – той вижда градовете на бъдещето като подобие на растителни форми, разположени равномерно и редувани със земеделски площи и ферми (ил. 1). Изобразява идеите си в комикси. Самият той си е построил къща само от растителни и рециклирани материали, самозахранваща се с енергия (ветрогенератори и слънчева) и с дъждовна вода, и то още през 70-те години на ХХ век.

С този ръст на населението на планетата не всеки ще може да живее в къща, това е ясно, но поне като живеем в многофамилна жилищна сграда (блок), да имаме достатъчно въздух и паркове около тях – това, което е направил Лео Корбузи в Марсилия (проектирана още през 20-те години и реализирана през 40-те години на ХХ век). В София стана точно обратното – „уплътниха“ всичко, което може и не

*Главен асистент д-р архитект **Гергана Стефанова** е преподавател в НБУ, департамент „Архитектура“ от създаването му през 2006 г. Завършва архитектура във ВИАС (сега УАСГ) през 1983 г. Работи като проектант в ателието на арх. Красимира Попова в „Софпроект“ (1983-1988). В периода 1988-2008 г. е редактор в списанията „Наш дом“, „Аспекти“, „Хубавите къщи“, на приложенията „За дома“ и „Офис обзавеждане“ на в. „Капитал“ и в. „Дневник“ и главен редактор на списанията „Интериор“ и „Жена и дом“.*

В НБУ преподава в програмите „Архитектура“ и „Интериорен дизайн“. През 2014 г. защитава дисертационен труд на тема „Дизайн чрез светлина на архитектурното пространство“. Проектант е на жилищни и обществени сгради и интериори у нас и в чужбина (Франция и Швейцария). За интериорите на „Учебен център на РВД – летище София“ и „Адвокатска кантора на ЛБДМ адвокати“ в Париж получава първа награда на САБ на „Биенале на българския дизайн“ в София, 2011 г.

може... С риск да обидя колегите, издаващи разрешения, но те четат закона точно като дявола евангелието. А от клиенти съм чувала, че си търсят, цитирам: „...добър архитект – да им направи най-голямото РЗП и да го прокара в общината, ама бързо!“.

Градът на бъдещето трябва да притежава нещо много по-важно от енергоефективността: човешки мащаб! И като височина и размер на сградите, и като разстояния и обществено обслужване – всеки квартал трябва да има център с кино (авто), театър (на открито), книжарница, магазини, ресторанти, сладкарници... точно както кварталните магазинчета, в които всеки познава всеки, както и онлайн търговията напълно изместиха супермаркетите и моловете по време на пандемията, дано да е и за по-дълго...

След човешкия мащаб трябва да сложим друг важен елемент: обилната зеленина. Напоследък много се говори за т.нар. „линейни паркове“. Ами в София имаше такъв, аз го помня – бул. „Патриарх Евтимий“ с алея с кестени по средата! Когато ги отсякоха, имаше протести, може би за първи път, а хората бързо преименуваха кмета от другаря Междуречки на Дървосечки... Един хубав пример – The High Line, старата железопътна линия над улиците в Ню Йорк. Там е имало дебати дали да се запази, или не, слава богу надделяват гласовете „за“ и сега е точно такъв линейн парк (ил. 2). Авторите – архитектурно бюро „Дилър, Скофидио + Ренфро“, освен че са направили проекта (който между другото запазва част от релсите като спомен), са събирали и семена от случайно порасналите растения по изоставената железопътна линия, за да бъдат посадени отново – тези, които са раснали на сянка, отново на сянка, а тези на слънце – на слънце, какво уважение към природата! А и така е гарантирано, че поддръжката няма да е сложна и скъпа.

Зеленината гарантира и по-добро качество на въздуха – на първо място дърветата, но и растенията по покриви, по фасади, по тераси; те намаляват високите летни температури, пречистват въздуха, радват очите ни (ил. 3). За пречистването на въздуха има разработени и съвременни технологии – например вече се произвеждат кули за пречистване на въздуха. Дизайнът е на холандското студио „Даан Розегаарде“, а от събраните фини прахови частици след пресоване се прави черен „полускъпоценен камък“, от който се правят бижута, за да може със средствата от продажбата им да бъдат направени още такива въздухочистивателни кули (ил. 4, 5). Както се разбира, най-много жертви от Ковид-19 имаше в градовете, и то със замърсен от фини прахови частици въздух – както заради здравословното състояние на жителите, така и поради по-лесното пренасяне на вируса.



1



2



6



3



5



4



5

И накрая безкрайната тема за транспорта в градовете – ясно е, че улиците трябва да бъдат „върнати“ на хората – пешеходци, велосипедисти, с ролери или тротинетки, все едно, както заради въздуха, така и заради страха от ползване на градски транспорт при пандемията. Или поне една част от улицата (признавам си, че не слизам от автомобила), както беше направено експериментално в Барселона (ил. 6). Освен това там е дадена свобода на живеещите да избират с какво да бъде заменен „тенекиеният“ автомобилен пейзаж – спортни зони, маси с пейки, градско земеделие и т.н.

Още нещо, свързващо пандемия/урбанизъм/архитектура – веднага след идването на вируса в Европа, тръгна едно клипче с име „Истинското лице на Ухан“, опитващо се да реабилитира града и „славата“ на пазара му с жива храна от рода на прилепи и панголини. Клипче с небостъргачи с водопади, огромни транспортни детелини, мостове, т.е. със строителство и архитектура, чрез които се правеше пропаганда на Китай.

Проверих, оказа се, че наистина тези сгради са в Китай, но не в Ухан и околностите, както твърдяха в клипа. Намират се на 3-4 часа път със самолет... В подобни случаи просто предпочитам истината, с известно желание и усилие тя може да бъде проверена. Още по темата:

Люк Шуитен: https://www.youtube.com/watch?v=O_n5EPkM_q8

Дилър, Скофидио + Ренфро: <https://dsrny.com/project/the-high-line>

Даан Розегаарде <https://www.youtube.com/watch?v=eVFYhbHpfqU>

Ил. 1 Люк Шуитен и проект за Мец след 150 години, Франция, 2017

Източник: <https://www.republicain-lorrain.fr/edition-de-metz-ville/2017/06/02/photos-metz-expo-metz-cite-vegetale-2150-par-luc-schuiten-sur-l-esplanade>

Ил. 2 Линеен парк – The High Line, New York

Източник: <https://gocity.com/blog/guide-high-line-new-york-city/>

Ил. 3 „Сияйният град“, Льо Корбузије, Марсилия

Личен архив

Ил. 4 Кула за пречистване на въздуха Smog free, Даан Розегаарде

Източник: <https://www.damnmagazine.net/2017/11/08/daan-roosegaarde-does-magic-with-light/>

Ил. 5 Пръстен и копче за ръкавели с „камък“ от фини прахови частици

Източник: <https://www.arch2o.com/from-carbon-to-crystal-smog-tree-tower-daan-roosegaarde/arch2o-smog-free-tower-daan-roosegaarde-05/>

Ил. 6 Барселона, Побле Ноу – проект „Суперблок“

Личен архив